

Zarándoklás Bey Moghba

Szeretem, ha reggel bepárasodik az ablaküveg és a reggeli nap fénytörései vándorolnak a képeken. Ettől gyerekkorom gézfüggönyére kell gondolnom, az íves, keletre néző ablakon. Most kukoricadaráló áll a kis ház szobájának egyik sarkában, a banyakemencét rég kidobták. Újra magtárnak használják, mint valamikor, beköltözködésünk előtt is. Akkor kerültünk oda, amikor Chaplin megunta családapa szerepét. Szárnyas sarkakkal átlépett egy másik filmbe, miközben a betelepülők a kövesutakon táguló szívvel, kórusban énekelték dalaikat. Volt valami félelmetes ezekben az éjszakai kórusokban. Betelepültek az új honfoglalók az elűzött svábok megüresedett házaiba. Mindig a kocsíút közepén jártak, megtehették, övéké lett a világ. Ajándékba kapták... Anya estéknént befüggönyözte a párás ablakokat és a karbidlámpa fénykörében kopasztani kezdte a kacsát. Valami ünnep közeledett. Én sajnáltam a kacsát és Chaplint vártam. Anya közben énekelt, szép szomorúan...

A tornác egyik oszlopa tövében, a konyhaajtó előtt nagy vájdlingban óriási halak csapdosnak farkukkal a vízben. Üveges szemük fakó kék égdarabka, és egyre tátognak. – Csukják be a szemüket! – bújok anyához, aki eltűnt a konyha sötétségében....

A sors csodálatos játékosságából abban a szerencsében lehetett részem, hogy megszületésemkor a bába és Chaplin unokatestvére egyazon személy volt. Akkoriban újrajzolták az országhatárokat, embercsoportokat telepítettek ide-oda. Az esemény kezdetén a szülésznőt olyan házhoz hívták, ahol az árammal volt valami baj. A szerelő zöld hokedlin állva bibelődött, egy asszony jajgatott a nyoszolyán. Eközben a bába beszédbe elegyedett Chaplinnal, mert ő volt a villanszerelő, s éppen bő kilenc hónapja tért haza a hadifogságból. Azt beszélte, hogy átúsztá télen a folyót, úgy szabadult. Lötyögő zubbonyából dermedt énekes madarakat hozott a családnak, amelyben én még nem léteztem. A szülésznő Boszna-Bródban látta meg a napvilágot; sok rokona maradt még ott a Száva túlszélén Szlavón-Bródban. Egy bizonyos Csonka Antal is, a

nagyapja, aki martonosi halásznak született s több mint tizenkét esztendő katonáskodás után a vasúthoz ment, és az említett városban élt három asszonyával. Na persze nem úgy, mint a vadfácánkakas, mely semmit sem tart a monogámiáról, hanem szép sorjában egymás után, megözevegyüléseit követően.

Chaplin, az apám, leugrott a hokedliről, mint akit áramütés ért. De hisz akkor! Itt jön most az egymásra talált családáágak összehajlása. És következék halásznak született martonosi nagyapám végelbocsátó levele, kiadva a Magyar Királyi szegedi 94. népfőlkelő járásparancsnokságtól. Ami csodák csodája, minden pompájával megmaradt, igaz, szépia színén megszáradt vízfoltok mintáival – csak nem könnyektől? Itt lapul a vitrázsos, szecessziós tálalószekrényem aljában, angyalosan, címeresen, katonáival, zászlóival s kézzel írott szövegével, mintha diófapáccal volna följegyezve, amely szerint: „Csonka Antal 1867-ik évben Martonosi községben, zsabljai járásban született, rom.kath. vallású halász, a m.kir. 5. honvéd gyalog ezredben 12 évig 3 hónapig, összesen tizenkét évig, három hónapig, mint tizedes, híven és becsületesen szolgált. Nevezett a következő kitüntetési jelvények és érmek viselésére jogosult: a jubileumi emlékérem. Miután törvényes szolgálati és népfőlkelési kötelezettségének teljesen megfelelt, a fegyveres erő kötelékéből ezennel elbocsáttatik és részére ezen okmány, a véderőről szóló 1889. évi VI. törvénycikknek 52. §-a értelmében kiadatik. Kelt Szeged, 1909-ik évi december hó 31-én.” Következik egy alezredes olvashatatlan aláírása. Amikor a Magyar Királyi szegedi 94. népfőlkelő járásparancsnokság által ezen elbocsátó levél kiadott, nagyapám harminckét éves volt. A hátulján saját kezűleg ceruzával írott neve és rangja (immár főkalauz!) bizonyítja, a végelbocsátó levél hiteles.

Tehát Chaplin, az apám, imaginárius – úgyszólván belső áramütéstől érintve, leugorván a hokedliről, nyakába borult a bábasszonynak, bemutatkozva, hogy ők bizony egy vérnek egyazon ágából valók, mivel a főntebb említett elbocsátólevél éppen nála található. Az

abban szereplő halásztizedesnek ő az utolsó és legifjabb hajtása a harmadik házasságából. Ide csak annyit szeretnék befűzni, hogy mesés szépségű, korán megözvegyült nagyanyám egy Szabadka-Bród közti vasúton ismerkedett meg az ekkor már kétszeres özvegy főkalauz nagyapámmal, aki erős-nagy szerelembe eshetett. Nagyanyám ugyanúgy, a fáma szerint, így a hosszú vasúti hintázás után már megkötetett az egység.... De vissza az egymásra talált rokonokhoz, amiből az én szerencsém adódott, hogy abban a bizonyos sarki házban, ahol a pék lakott, a Kölcsey u. 28-ban, Chaplin unokahúga kezében születhettem meg, a háború egyik évének negyvenkettedik hetében. Ezeket követően a bába, mivel férje valamelyik hadszíntéren kóborolt, hozzánk költözött a három kislányával. Így születtem én bele Bey Mogh falujában egy igazi sokgyermekes családba.

Egy szép napon megjött a harcterek vándora, a három kislány apja, és Chaplin unokahúgával Hangyaboltot nyitottak a síneken túl, az iskolaépület elejében. A boltajtó a ház sarkáról nyílt, maga az épület is sarkon állt, – ők oda is költöztek...

A ház nagynehezen azonosítva s lefotózva ötven év után... A boltajtó befalazva, a lépcsők elsüllyedve a fűben. Az épület végén, a falban hatalmas űr táng, a valamikori tanterem fala volt az. Ott szerezte testvérbátyám a szemöldöke fölött azt a heget, ma is jól kivehető. Bent a zöld ajtófélfá íve ugyanaz. – Mellette két oldalt a savanyúsággal teli hordók álltak – kiáltott föl izgatottan Arletta, a bába legkisebb lánya. Tovább már nem is merészkedtünk, nehogy meglássuk az elhagyott, tojánhéjszínű, koszorús faragású hálósobabútor. A szavunkat nem halló, meg sem értő ösöregaszony szobája a régmúlt homályába merült. A góré még állt az udvaron. Szokatlanul hosszan és magasan nyúlt el, mint valami itt rekedt őskori lény csontvázának árnyéka. Szerettünk benne játszani a jó kukorica- és egérszagban, a tüzes nyári délutánokon....

Szótlanul jöttünk el...

Amikor a szél járása megfordult, — apjuknak időközben újra nyoma veszett – nos, akkor felszólították rokonainkat, hogy másnapra a legfontosabbnak tartott dolgaikkal együtt pakolás. Ezt megelőzte a bakan-csok bevonulása; mi gyerekek hatan, az ágy alatt hallgattuk a rémisztő dobok pergését. A csattogó léptek ritmusára skandáltuk: dűnnek, dűnnek... És jöttek... Testvéreink meg elmentek. A szülésznő a vonatetökhöz kötözte a kislányokat, hogy le ne guruljanak. Hasonló

helyzet ismerős egy bizonyos költeményből. A középső gyermek jócskán odapakolt a kolbászból egy szatyorba. Különben mindenük ott maradt. Ma sem tudni, kié lett a krémpiteszínű hálósobabútor, szekrénye belső peremén a gyűrűcskével...

Látom Lang Mária nénit átsuhogni az ámbituson. – Négy kőlap kitesz egy arabos, kék virágmintát – susogta. – A szőlőindák vért pattognak a krémsárga oszlopokra. Mindent magamra kell öltenem – gondolta – heilige Mutter Gottes, nimm mich in deine Schürze! Fohászodott. A sok szoknyát – gondolta tovább – a rokolyát, a nyári rékilit, a Strumpfot, a fuszeklit, a nagykendőt a sok rojtjal, a pruszlikot, a schwarzwaldi kakukkos órát, a szentek képeit, a teli góré tengerit, száz libám tollát, almafám virágát. Én ásóm hová mentél? Indulni kell napnyugatnak, napnyugatnak, nagy lágernak, rémisztő kövesutaknak... A kökeresztek itt maradnak. Meddig maradnak, kinek maradnak? Friss vér színű erezzel rakásba vettetnek márványkő keresztet. Földből kiszórt csontok énekelnek, éneklük az összetört csontok dalát, nem lesz, aki összeszedegesse. Égre kiáltanak: nincs örök nyugalom és nincs örök világosság! Lang Mária néni égnek emelte karját és égre vetette fátyoloskék szemét, klumpája nem csattogott többé az arabos kék virágokon, melyeket sohasem akart elfelejteni. Leejtette karját útban a szekér felé...

Óriási vaskaput láttam, ahol átdobálják az embereket, ott lebegtek szőke, angyali fürtjeikkel testvéreim a nagy kékségben, mintha táncoltak és integettek volna. A kapu nem nyílt meg, hiába vártam kitarulását s visszatértüket. Aláereszkedett a vasfüggöny...

Mi még maradhattunk egy ideig a Lang-házban, igaz, társbérőket kaptunk, akiknek az első ajándéka a tetvesség volt. Sűrű fésű az újságpapír fölött, petróleum, gyűrűs, barna hajam levágatása; látom a tükörben aláhulló fürtjeimet, igaz, elmosódva, könnyeim prizmáján át. Chaplin nem áll a tükörben. Semmi kép róla. Se az örökös költözködésekről. A zöldkályhás lakásról is alig valamicske. Csak annyi, hogy testvéreim bedugtak a kályha lernijébe. Azóta is kerülöm a szűk utcákat és szorító helyeket. A gang szőlővel futtatott oszlopairól és a sötétkék virágú kőlapokról már van néhány filmkockám... Ezek után lépett át apám a másik filmbe, ahol nekünk, gyerekeinek nem jutott szerep. Ennek következményeiként lettünk egy udvari kis ház lakói. A konyha nyitott kéményén át becsurgott a koromeső, s mint valami kaleidoszkópot, csodálni lehetett az eget. A

szoba ablakai keletre néztek. Döbenten álltam a házban. Ide jutottunk Chaplin távozása után?

Szülőházamat megtaláltuk a Temető utcán, a sarkon áll, vakolata mállott, lakótlan, szomorú ház lett a pék házából. Valamikor szüntelenül a frissen sült kenyér illata lengte körül. Gazdája most valahol máshol él, ez meg itt rogyadozik, mint a kimúlásra elvonult öreg állat.

Néhány fotó készült az utcai front előtt, én rózsaszínű hosszú szoknyában, a ház is rózsaszínes valahogy a délutáni naptól, szerencse, hogy sok zöld takar-

ja a sebeit. Alig egy saroknyira innen nyugszik Chaplin, alászállott szárnyas sarkaival, nagyon kicsike lett a gipszgalambok árnyékában. Élete másik szereplője hozatta ide. Még holtában is távol esik tőlünk. Körülötte régi, avitt fehér és újra csak fáradt rózsaszínű sváb sírkövek álldogálnak tanácstalanul, nagy halomban.

Az ember egy életen át készül és várakozik valamire a reggeli nap fénytöréseit megszűrő, párás ablaküvegek mögött.... Talán, hogy megszólaljon?

